

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 08.051.133
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії: Кочура Сергій Вікторович, 1982 року народження, громадянин України, освіта вища: навчався в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України з 2021 р., виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 08.051.133, утворена наказом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, місто Дніпро від «30» червня 2025 року № 189, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради

- Олесі МАРЧЕНКО, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України;

Рецензентів:

- Олени ЛАХОВОЇ, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України;
- Ігора АЛЕКСЄЄНКО, кандидата юридичних наук, доктора політичних наук, професора, завідувача кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерство освіти і науки України.

Офіційних опонентів:

- Ганни БЛІНОВОЇ, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Міністерства освіти і науки України;
- Віти КОНОНЕЦЬ, доктора юридичних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу організації наукової діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

на засіданні «04» вересня 2025 року прийняли рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Кочурі Сергію Вікторовичу

на підставі публічного захисту дисертації «Державно - правовий механізм регулювання валютних відносин» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, місто Дніпро.

Науковий керівник: ПАТЕРИЛО Ірина Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). В дисертації вперше обґрунтовано позицію про те, що головними факторами внутрішнього та зовнішнього характеру, які впливають на економіку України у цілому та сферу валютного регулювання зокрема на сучасному етапі, це: воєнний конфлікт, який триває в Україні, неможливість продовжувати політику валютної лібералізації та необхідність застосовувати тимчасові валютні обмеження у таких умовах, а також світовий ринок; аргументовано, що система правового регулювання валютних цінностей у широкому розумінні передбачає обмеження щодо об'єкта, суб'єктного складу учасників валютних відносин та в основах процедурного регулювання. Усі валютні обмеження, що розглядаються у вузькому розумінні, можна звести до сукупності правил відкриття банківських рахунків; купівлі-продажу іноземної валюти та дорожніх чеків; відкриття резидентами рахунків у банках, розташованих за межами України; вивезення національної та іноземної валюти; репатріації іноземної валюти резидентами тощо та доведено, що модель валютного курсу, яка існує в Україні на сучасному етапі, не припускає фіксацію гривні: вона неможлива, оскільки внутрішніх золотовалютних резервів для цього недостатньо, і з цієї причини неможливо відновити валютний коридор у нових межах - з вищою верхньою межею. Можна лише поставити завдання забезпечення відносної стабільності гривні у «плаваючому» режимі, який коливається щодо рівноважного обмінного курсу;

Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України. Обсяг основного тексту дисертації відповідає нормам, встановленим освітньо-науковою програмою «Право» за спеціальністю 081 Право Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 4 наукових публікацій за темою (з них 4 у фахових виданнях України), а також 3 тези доповідей на конференціях які відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, зокрема:

1. Кочура С.В. Нормативно-правові засади регулювання валютних правовідносин. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія юридична», Львівський університет бізнесу та права, випуск № 36/2023, с.266-271 URL <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7810917>

2. Кочура С.В. Організаційна та функціональна складові державно-правового механізму регулювання валютних відносин в Україні. Журнал «Актуальні питання у сучасній науці (серія «Право»», випуск № 7 (25), 2024 рік, с.376-386 URL [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7\(25\)-376-385](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-376-385)

3. Кочура С.В. Валютні обмеження як засіб підвищення ефективності валютного регулювання у якості складової системи національної безпеки держави. Журнал «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції», Дніпровський національний університет ім.О.Гончара, випуск № 1, 2024 рік, с.84-89 URL <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-15>

4. Кочура С.В. Валютні обмеження та валютний нагляд у механізмі валютного регулювання в Україні: найважливіші аспекти. Журнал «Академічні візії», Львівський університет бізнесу та права, випуск № 38, 2024 рік, с.1-7 URL <https://doi.org/10.5281/zenodo.14557723>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої ради та присутні на захисті фахівці:

Голова спеціалізованої вченої ради – Марченко Олеся Володимирівна, доктор юридичних наук (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право), професор, професор кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Зауважень немає.

Офіційний опонент – Блінова Ганна Олександрівна, доктор юридичних наук (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право), професор, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. У дисертації здобувач наголошує на необхідності імплементації європейських стандартів у сферу валютного регулювання. Водночас автор не деталізує які, на його думку, ключові положення права ЄС є найбільш релевантними для українського законодавства у сфері валютного ринку, і які інституційні зміни потребує адміністративно-правове забезпечення для їх належного впровадження.

2. У роботі слушно підкреслено роль валютних обмежень і блокад як інструментів забезпечення економічної безпеки держави. Разом із тим, детально не висвітлено позицію автора щодо ризиків їх надмірного або несистемного застосування з точки зору обмеження економічної свободи, погіршення інвестиційного клімату та порушення зобов'язань України в рамках міжнародних економічних угод. Дисертантові необхідно було б пояснити свою думку щодо того, як має бути забезпечений баланс між

захистом національного валютного ринку і дотриманням принципів відкритої економіки в умовах глобальних викликів.

3. У дисертаційному дослідженні розглядаються проблеми правозастосування валютного законодавства, зокрема в умовах воєнного стану. Водночас автор дисертації не уточнив яким чином воєнні обмеження валютних операцій впливають на адміністративно-правову доктрину валютного регулювання, і чи спостерігається загрозна тенденція збереження таких обмежень поза межами кризових умов.

4. Дисертант пропонує низку рекомендацій щодо вдосконалення валютного законодавства України. Водночас доречно було б уточнити авторську позицію щодо першочерговості реалізації зроблених в роботі пропозицій вдосконалення цієї ланки національного законодавства з урахуванням умов поступової лібералізації валютного ринку. Хотілося б також з'ясувати як запропоновані заходи узгоджуються з курсом на макрофінансову стабільність і зобов'язаннями України перед міжнародними фінансовими інституціями.

Варто підкреслити, що наведені критичні зауваження мають здебільшого рекомендаційний та уточнювальний характер. Вони вказують на можливості розширення або поглиблення окремих аспектів дослідження і можуть слугувати напрямами для подальших наукових пошуків автора. Жодне із зауважень не ставить під сумнів основні результати та висновки дисертації і не знижує його загальної позитивної оцінки.

Офіційний опонент – Кононець Віта Петрівна, доктор юридичних наук (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право), професор, провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Зауваження:

1. У розділі 1.2 дисертації автор виокремлює онтологічний зміст державно-правового регулювання валютних відносин і пропонує авторське тлумачення відповідних категорій. Чи не вважає дисертант, що в контексті сучасного публічного права такі категорії, як "валютна політика" чи "валютний нагляд", мають потребу в чіткішому розмежуванні за функціональними критеріями? Яким чином це розмежування позначиться на виборі правових інструментів у процесі регулювання?

2. У другому розділі дисертації обґрунтовано пріоритет фінансово-правового підходу до валютного регулювання. Водночас валютні відносини мають міжгалузеву природу, охоплюючи також адміністративно-правові та господарсько-правові аспекти. Як автор пояснює межі компетенції між органами валютного нагляду (НБУ, Держфінмоніторинг) з огляду на різні галузеві підходи до предмета валютних правовідносин? Чи вбачає він потребу в уніфікації їх повноважень?

3. У підрозділі 3.1 висвітлюється вплив валютних обмежень на забезпечення національної безпеки держави. Проте в умовах воєнного стану

діє режим валютного контролю, відмінний від звичайного. Чи були враховані у дисертації тимчасові регуляторні зміни НБУ (зокрема обмеження щодо репатріації капіталу, валютних переказів тощо)? Наскільки ефективними, на думку дисертанта, є ці інструменти у сфері протидії економічній дестабілізації, і чи відображені вони у запропонованій моделі валютного регулювання?

4. У підрозділі 3.2 обґрунтовується адаптивна модель валютного регулювання як альтернатива фіксованому або плаваючому валютному курсу. Водночас постає питання щодо практичного механізму реалізації такої моделі. Чи міг би автор деталізувати, які саме правові інструменти повинна передбачати ця модель для забезпечення своєчасного реагування держави на валютні коливання, і які індикатори мають бути інтегровані до системи моніторингу у межах такої моделі?

Рецензент – Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право), доцент, доцент кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Щодо статистичної та практичної ілюстрації проблеми. У дисертації здійснено ґрунтовний теоретико-правовий аналіз валютного регулювання, зокрема в умовах воєнного стану. Водночас варто зазначити, що робота виграла б від включення актуальних статистичних даних (наприклад, щодо обсягів валютних операцій, змін у структурі платіжного балансу, динаміки курсових коливань), а також аналізу окремих кейсів або прикладів нормативної практики НБУ. Таке емпіричне підґрунтя дозволило б краще обґрунтувати теоретичні висновки та підвищити прикладну цінність запропонованих підходів.

2. Щодо критеріїв оцінки ефективності регулювання. Автором наголошено на необхідності вдосконалення державно-правового механізму валютного регулювання, однак не завжди достатньо чітко визначено, які саме показники можуть свідчити про ефективність чи неефективність його дії. Доцільно було б уточнити або запропонувати власну систему критеріїв – таких як стабільність валютного курсу, рівень валютної лібералізації, ступінь дотримання валютного законодавства тощо. Це дозволило б не лише оцінити поточну ситуацію, але й вимірювати ефективність запропонованих автором змін.

3. Щодо універсальності підходів до суб'єктів валютних відносин. У дисертації застосовано загальний підхід до правового регулювання валютної сфери, однак важливо було б більш диференційовано розглянути правові режими для різних суб'єктів – банківських установ, резидентів-експортерів, фізичних осіб, іноземних інвесторів тощо. Це дозволило б виявити, наскільки запропонований механізм універсальний, або чи потребує адаптації залежно від категорії учасників валютних правовідносин.

Зазначені зауваження не мають принципового характеру і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Вони радше відображають можливості для подальшого розвитку тематики та наукової дискусії, ніж вказують на недоліки роботи. Загальний високий рівень виконання дослідження збережено, а критичні зауваження можуть бути враховані автором у майбутніх наукових пошуках.

Рецензент – Алексєєнко Ігор Григорович, доктор політичних наук (23.00.02 – політичні інститути та процеси), кандидат юридичних наук (12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень), професор, завідувач кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Щодо співвідношення фінансового та адміністративного аспектів валютного регулювання. У дисертації справедливо наголошується на пріоритетності фінансово-правової природи валютного регулювання та визначається його онтологічна належність до фінансового права. Водночас не зовсім чітко окреслено межі адміністративно-правового впливу у цьому процесі, зокрема в частині функціонування регуляторних органів, здійснення наглядових повноважень, реалізації санкційних механізмів. Доцільним було б глибше проаналізувати, у який спосіб адміністративно-правові засоби взаємодіють із фінансовими інструментами регулювання, і чи можливе їхнє чітке розмежування на нормативному та інституційному рівнях. Це дозволило б краще визначити місце адміністративного права в системі валютного регулювання та підвищити концептуальну точність дослідження.

2. Щодо міжнародно-правового компонента в системі валютного регулювання. У роботі обґрунтовується необхідність урахування зовнішніх (глобалізаційних) чинників у формуванні національної валютної політики. Водночас міжнародно-правова складова залишається недостатньо деталізованою. Було б доцільно ширше охарактеризувати нормативні джерела міжнародного валютного права (наприклад, угоди МВФ, директиви ЄС у валютній сфері) та оцінити ступінь їх імплементації в українське валютне законодавство. Також актуальним є аналіз проблематики відповідності національних обмежувальних заходів міжнародним зобов'язанням держави, зокрема в аспекті свободи руху капіталу й інвестицій. Включення цього виміру могло б значно підвищити міждисциплінарну цінність дослідження.

3. Щодо правового статусу Національного банку України як суб'єкта валютного регулювання. Дисертація містить загальні положення щодо ролі НБУ в системі валютного регулювання. Однак потребує додаткового розкриття специфіка його функцій у межах механізму державно-правового впливу, з урахуванням подвійного статусу цієї інституції – як органу валютного контролю та як центрального банку з високим ступенем автономії. Було б науково доцільно проаналізувати баланс між незалежністю НБУ та його підзвітністю в умовах реалізації надзвичайних заходів валютного

регулювання, що є особливо актуальним у воєнний період. Такий аналіз дозволив би поглибити інституційний вимір дисертації та краще виявити ризики правового дуалізму у практиці регулювання.

Зазначені зауваження не мають системного або принципового характеру і не впливають на загальну концептуальну цілісність і якість проведеного дослідження.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує КОЧУРІ Сергію ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Олеся МАРЧЕНКО